

Örebro 2017-02-28

YTTRANDE

Dnr 2017-01/AG/LF

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråk ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Riksförbundet DHB överlämnar härmed följande synpunkter på betänkandet:

Sammanfattning

11 Undervisning, undervisningstid och heltidsstudier

11.1.1 En bred syn på undervisning

Riksförbundet DHB anser att det är viktigt att begreppet utbildning fortsatt ska tolkas brett såsom lagstiftning och rättskällor gör. Vi kan konstatera att det i läroplanen för gymnasiet finns ett flertal goda ambitioner som att alla elever ska ha ett reellt inflytande över och möjlighet att prova arbetssätt och arbetsformer samt att de ska få vara med att planera och utvärdera undervisningen. Det är däremot ont om konkreta förslag på hur detta ska uppnås i skolan. En bred tolkning av undervisning är bra, men det behöver åtföljas av konkreta exempel på arbetsmetoder och tillvägagångssätt för att göra eleverna delaktiga. Detta gäller alla elever men i synnerhet elever med funktionsnedsättningar. När det gäller de elever Riksförbundet DHB representerar är det kommunikation som är centralt. Förutom kunskap i teckenspråk för elever som har rätt till det, finns ett stort behov av ökad visualiserad undervisning, med hjälp av både tekniska och manuella hjälpmedel för alla elever med dövhet, hörselskada eller en språkstörning. Även regelbundna pauser och möjlighet till vilorum är viktigt för dessa elever, liksom en tydlig struktur inte bara under undervisningstid utan även under raster och vid förflyttningar mellan klassrum och andra utrymmen på skolan.

11.1.2 Vad har framkommit när det gäller undervisning och lärarstöd?

Riksförbundet DHB vill särskilt uppmärksamma det vi tar upp tidigare (avsnitt 11.1.1) om vikten av strukturerad undervisning. Skolinspektionens visar i sin forskningssammanställning att det *krävs* en strukturerad undervisning för att eleverna få förutsättningar att kunna ta till sig undervisningen, förstå vad de förväntas göra och varför de ska göra olika uppgifter. Läraren har ett ansvar att se de elever som inte får rätt förutsättningar och därmed inte har någon reell möjlighet att få en likvärdig undervisning. Exempel på konkreta sätt att anpassa undervisningen är tydligt schema, vid behov med bilder och symboler, inplanerad tid för introduktion inför nya moment och anpassade miljöer i form av tillgänglighet informativt, auditivt, kognitivt och visuellt. Vår organisation är av den uppfattningen att för att detta ska lyckas måste lärare, och även övriga skolpersonal, ha ökade kunskaper om pedagogiska metoder men även om funktionsnedsättningar. Utredningen pekar också på att lärarens kompetens är en central framgångsfaktor¹. Den tredje faktorn som Skolinspektionen tar upp som avgörande för att eleverna lärande, är att det måste finnas en tilltro till deras förmåga att ta till sig undervisningen. Lärare måste i sin tid med elever ge utrymme för att lyssna till vad elever berättar om sin skoldag, och även sträva efter att fånga upp signaler från de elever där kommunikationen inte kommer med lätthet. Att lärare som har elever som har rätt till teckenspråk ska kunna teckna ska vara en självklarhet.

Vidare tar utredningen upp några viktiga förändringar som skett inom skolan under senare tid. Det handlar om att det aktiva lärarstödet har minskat och att individuellt arbete har ökat. Det skapar en undervisningsmiljö där eleven ofta sköta sin undervisning själv genom att ta ett stort ansvar både för att anpassa miljön och planera samt genomföra sina studier. För många elever med dövhet, hörselskada och språkstörning blir det då alltför krävande och de försätts i situationer som gravt försvårar för dem att uppnå studiemålen. Vi vet att självständiga arbeten kräver aktiv pedagogisk handledning för att ge eleverna de bästa möjligheterna att utifrån sin potential tillgodogöra sig uppgiften. När goda förutsättningar skapas med elevens individuella

---

¹ En gymnasieutbildning för alla (SOU 2016:77) sid 312

behov i fokus innebär det också att elevens självförtroende växer och förmågan att självständigt ta sig an nya uppgifter ökar.

Skolinspektionen har konkreta förslag på åtgärder som skulle kunna förbättra studiemiljön såsom minskat inslag av självstudier, mindre omfattande och tydligt avgränsade arbetsuppgifter, täta avstämningar med eleven om hur det går och skapa en undervisningsmiljö som är mer förutsägbar. Riksförbundet DHB instämmer i om dessa metoder används systematiskt är vår uppfattning att förutsättningarna för eleverna ökar betydligt.

Ytterligare en faktor som vår organisation instämmer i är att det är en risk att lärare har för låga förväntningar på elever, vilket innebär att de inte når sin fulla utvecklingspotential. Skolinspektionen tar upp elever på yrkesprogram som ett tydligt exempel på när lärare har haft en tendens att ha låga förväntningar på eleverna och förenklat undervisningen i syfte att eleverna lättare ska nå målen. Vi skulle i detta sammanhang vilja peka på att den problematiken även tenderar att gälla elever med dövhet, hörselskada eller språkstörning. Det förekommer att kunskapen om funktionsnedsättningen är så låg hos lärare att de identifierar eleven med funktionsnedsättningen och då ställer lägre krav generellt. Därmed begränsas elevens självbild vilket i olika grad kan påverka elevens studieresultat. Med ökad kunskap om funktionsnedsättningar och dess konsekvenser för lärande skulle många lärare stå bättre rustade att möta eleverna. Här anser vår organisation att skolan bör kontakta Specialpedagogiska Skolmyndigheten för att få fortbildning, hjälp med utredningar och tillgång till myndighetens resurscenter ute i landet.

12.2 Dokumentation vid överlämning mellan grundskola och gymnasieskola

Riksförbundet DHB välkomnar att utredningen pekar på de brister som finns när det gäller överlämning av information om eleven mellan grundskola och gymnasieskola. Det finns både en osäkerhet om vilka uppgifter om eleven som får lämnas ut och en ovilja mot att Det är viktigt att dokumentation är professionell och väl utformad, vilket också Skolverket har betonat. Dock finns det en positiv attityd

Skäl till föreslagen ansvarsfördelning

Riksförbundet DHB är av den uppfattningen att funktionshinderperspektivet riskerar att försvagas genom att dels det särskilda ansvar som Skolinspektionen har haft lyfts bort och dels genom att låta skyldigheten att samverka med andra vara upp till respektive myndighet. Myndigheten för delaktighet tar även upp att ett problem har varit att enskilda myndigheter har arbetat med mål som de inte kunnat uppnå på egen hand genom sin verksamhet, vilket bekräftar vår uppfattning om att skyldighet till samverkan ska kvarstå.

Utbildning är ett av de prioriterade områden som utpekats och därför bör Skolinspektionen fortsatt ha ett särskilt ansvar. Myndigheten har förvisso tillsyn i sitt uppdrag, men utöver det

har den en stor mängd information som bör komma andra myndigheter till del, såsom det stora antalet kvalitetsgranskningar, riktade och regelbundna tillsyner, beslut i enskilda ärenden samt statistik. Även om Skolinspektionens verksamhet inte har ett direkt funktionshinderperspektiv anser vi att inspektionen har en så viktig roll i att identifiera problemområden för elever med funktionsnedsättning, och i att tolka lagstiftning att den fortsatt ska ha ett särskilt ansvar.

Reviderad förordning 2001:526

Förslag 4 och 5

Riksförbundet DHB anser att det kan vara problematiskt att ansvaret för funktionshinderpolitiken enbart ska regleras i förordningen 2001:56. Området är omfattande och förordningen kommer med hög sannolikhet att behöva kompletteras med ytterligare dokument såsom regleringsbrev, utredningsdirektiv eller olika former av instruktioner. Förordningen bör kopplas till tydliga mål och följas upp. Något att beakta är att förordningen kan läggas på kravställning i upphandlingsförfaranden.

En ny strategi för funktionshinderpolitiken

Förslag 6

Den tidsperiod som ligger i förslaget 2017- 2025 anser Riksförbundet DHB är väldigt lång. Det finns risk att åtgärder och insatser i arbetet förläggs långt fram i tiden och därmed försvåras måluppfyllelsen. Under tidsperioden bör uppföljningar och utvärderingar äga rum. Alltför långa tidsperspektiv kan vara förenat med svårigheter att nå önskvärda resultat.

Förslag 12

Riksförbundet DHB välkomnar att förslaget lägger vikt vid uppföljning men saknar tydlighet i målen och konkretisering i metoder. Vidare skulle vi vilja att det skapades incitament för oberoende forskning och att resultat och analyser togs in i arbetet. Svårigheter att få tillgång till tillförlitlig statistik när det gäller personer med funktionsnedsättning är ett problem som torde påverka samhälle i stort, här skulle vi gärna välkomna ett konstruktivt förslag som inom den svenska lagstiftningen skulle underlätta någon form av statistikinsamlande.

Förslag 18

Riksförbundet DHB välkomnar att förslaget innehåller en samverkan mellan myndigheter och funktionsrättsorganisationerna. Här skulle vi vilja se samverkansmodeller där organisationerna får vara delaktiga i ett tidigt skede och att organisationer väljs ut med stöd av ett tydligt regelverk och inte som det idag ofta upplevs, som godtyckligt. Vi anser också att det är viktigt att myndigheter strävar efter så relevant representation som möjligt, t ex att i barnrättsfrågor vänder man sig i första hand till barnrättsorganisationer.

Ur ett demokratiperspektiv bör statsbidraget ses över för att möjliggöra en bred representation vad gäller funktionsnedsättning, geografisk spridning och demografi.

Dag som ovan

Lena Fernström

Ordförande Riksförbundet DHB